

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
عدالة المركز القانوني لحقوق الاقلية العربية في اسرائيل
עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

עדאלה: דו"ח פעילות לשנת 2008

יצא לאור בפברואר 2009

P.O. Box 8921 Haifa 31090 Israel Tel: (972)-4-950-1610 Fax: (972)-4-950-3140
חיפה 31090, ס.ב 8921 هاتف 04-9501610 فاكس 04-9503140
חיפה 31090, ת.ד. 8921 טלפון 04-9501610 פקס 04-9503140
Email: adalah@adalah.org <http://www.adalah.org>

דו"ח הפעילות השנתי של עדאלה לשנת 2008 מציג את הפעילויות העיקריות, ההישגים המרכזיים וההשפעה של הארגון בשנה זו, השנה ה-12 לקיומו. כפי שמשתקף מדו"ח זה, בשנה הקודמת מרכז עדאלה נחל הצלחה במספר לא מבוטל של תיקים משפטיים בזירה המקומית וכן במסגרת פעילותו בתחום הסנגור הבינלאומי. הארגון גם יזם כמה הליכים משפטיים חדשים מרכזיים, בסוגיות שיש להן השפעה מכרעת על קידום זכויותיהם של הפלסטינים אזרחי ישראל ושל הפלסטינים תושבי השטחים הכבושים ועל ההגנה עליהן. עדאלה גם יזם שותפויות אסטרטגיות חדשות בישראל, בשטחים הכבושים ובחו"ל, במיוחד בדרום אפריקה. במאי 2008 עבר מרכז עדאלה למשרדיו החדשים בחיפה.

עדאלה (צדק בערבית) הוא ארגון זכויות אדם בלתי תלוי, הפועל משרדים בחיפה ובבאר שבע. הארגון, שהוקם בנובמבר 1996, משרת את אזרחי ישראל הערבים המונים למעלה ממיליון נפש, שהם קרוב ל-20% מאוכלוסיית המדינה, ואת הפלסטינים תושבי השטחים הכבושים. יעדיו העיקריים של עדאלה הם השגת זכויות קולקטיביות וזכויות אינדיבידואליות שוות למיעוט הפלסטיני הערבי בישראל. עדאלה פועל להשגת שוויון זכויות בתחומים שונים, ובהם זכויות בקרקע וזכויות תכנון; זכויות אזרחיות ופוליטיות; זכויות תרבותיות, חברתיות וכלכליות; זכויות דתיות; זכויות נשים; וזכויות אסירים. הארגון גם מגן על זכויותיהם של הפלסטינים החיים תחת הכיבוש. כדי להשיג יעדים אלה, עדאלה:

- מגיש תביעות ועתירות לבתי משפט ישראליים ופונה לרשויות המדינה השונות;
- מספק ייעוץ משפטי ליחידים, לארגונים לא ממשלתיים ולמוסדות ערביים;
- פונה לפורומים ולמוסדות בינלאומיים;
- מארגן ימי עיון וכנסים ומפרסם דו"חות בנושאים משפטיים;
- מספק הכשרה בתחום זכויות האדם למתמחים במשפטים (סטאז'רים), סטודנטים למשפטים ועורכי דין ערבים חדשים.

דו"ח זה מחולק לארבעה חלקים: פעילות משפטית, סנגור בינלאומי, הכשרה משפטית ופיתוח ארגוני. בחרנו להשתמש בפורמט מופשט יותר בדו"ח זה, כדי להציג את פעילותנו לקוראים באופן ברור יותר. כמו כן הוספנו מידע על האתגרים העומדים לפני הארגון השנה ועל האסטרטגיות להתמודדות עם האתגרים הללו.

התפתחויות עיקריות

בעקבות עתירה שהוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה, בינואר 2008 חזרה בה המדינה מהחלטתה להפיק 900 דונם השייכים ל-24 אזרחים ערבים מדליית אל-כרמל לצורך הקמת גן לאומי ויער. העתירה איפשרה לאזרחים הערבים לשמור על אדמתם.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_01_14

תושבי דליית אלכרמל שחתמו על תצהירים שנכללו בעתירה שהגיש עדאלה. תצלום: נאזי חלבי

באוגוסט 2008, בעקבות עתירה שהגיש מרכז עדאלה בשם העמותה לקידום החינוך הערבי – חיפה ו-33 משפחות, החל משא ומתן בין עדאלה, משרד החינוך ועיריית חיפה, שהוביל להסכם על פתיחת כיתה א' בבית הספר לאמנויות אל-כרמה בחיפה לשנה אחת, החל בספטמבר 2008. בעקבות ההסכם הוזכרו שמותיהם של ד"ר יאסר מנסור, יו"ר העמותה לקידום החינוך הערבי – חיפה, ועו"ד סאוסן זהר מעדאלה ברשימת 50 האנשים המשפיעים ביותר בתחום החינוך בשנת 2008 שפורסמה בעיתון הארץ.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_08_24

בעקבות עתירה שהגיש עדאלה לבג"ץ בנובמבר 2008, הודיע היועץ המשפטי לממשלה בדצמבר 2008 שהמדינה תסלול כביש גישה בטיחותי לבית הספר ולמרפאה בכפר הלא מוכר אל-סייד בנגב. בגלל תנאי הבטיחות המחפירים בכביש הגישה הקיים לבית הספר, נהרגו בו ארבעה ילדים. כ-1,500 תלמידים לומדים בשני בתי הספר היסודיים הפועלים במרכז השירותים בכפר; במרכז זה פועלים גם עשרה גני ילדים ומרפאה. היועץ המשפטי גם התחייב, שיבוצעו עבודות לסלילת כבישים לכל בתי הספר ומרכזי השירותים בכפרים הלא מוכרים.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_12_17

עדאלה ייצג את מפלגת חד"ש (אל-ג'בהא) בעתירה לבג"ץ שהגישה התנועה לאיכות השלטון. העותרת דרשה לבטל את תוצאות הבחירות המקומיות בסכנין ולהדיח שלושה מחברי המפלגה ממועצת העירייה, מכיוון שברשימת המפלגה למועצת העיר נכללה אסירה פוליטית לשעבר. בג"ץ דחה את העתירה בנובמבר 2008 וכך שמרה חד"ש על מושביה במועצת העיר ועל ראשות העיר.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_11_27

נתונים

בוצע ב-2008	מתוכנן ל-2008	
20	15	עתירות חדשות
27	+20	התערבויות משפטיות
6 ניצחונות 5 הפסדים	-	ניצחונות / הפסדים
+40	-	המשך טיפול בעתירות קיימות

התערבויות משפטיות מרכזיות חדשות

- תיקים שהוגשו לערכאות ולרשויות התכנון

קרקעות וזכויות תכנון

עדאלה והמועצה המקומית ג'סר אלזרקא עתרו ביוני 2008 לבית המשפט המחוזי בתל אביב, בדרישה שהכפר יחובר לכביש החוף בדומה ליישובים היהודיים באזור.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_06_24

במרס 2008 הגיש עדאלה למועצה הארצית לתכנון ובנייה ערר שני נגד תוכנית המתאר המקומית עד/300 דליית אל-כרמל, בנימוק שזו מתעלמת מזכויות התושבים.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_10_1

ביולי 2008 עדאלה עתר לבג"ץ, בדרישה להחזיר לשלושה אזרחים ערבים בעלות בחלקת אדמה ששטחה כ-10 דונם **בנצרת**, אשר הופקעה מהם בשנת 1958 בטענה שייעשה בה שימוש לצורכי ציבור ושהוצעה כעת למכירה בשוק החופשי. בג"ץ דחה את בקשת עדאלה לצו מניעה זמני.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=01_07_08

בערר שהוגש באוקטובר 2008 לבית המשפט המחוזי בנצרת ובדצמבר 2008 לבית המשפט העליון דרש עדאלה לחייב את עיריית צפת **לחבר את השכונה הערבית עכברה לרשת הביוב של העיר. עדכון:** בינואר 2009 פירסמה עיריית צפת מכרז לביצוע עבודות לחיבור השכונה לרשת הביוב.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=09_01_26_2

באוקטובר 2008 הגיש עדאלה לבית המשפט העליון תגובה לערר שהגיש **מושב נבטים** על פסק דין של בית משפט מחוזי, שקבע כי למשפחה יהודית מהמושב יש זכות להשכיר את ביתה למשפחה ערבית, למרות ההתנגדות הגזענית של המושב.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_11_18

זכויות חברתיות וכלכליות, הזכות לחינוך

בינואר 2008 הגיש עדאלה עתירה לבית המשפט המחוזי בתל אביב, בדרישה לשנות את **מגבלות הגיל** שקבעה אוניברסיטת תל אביב, אשר מפלות סטודנטים ערבים בקבלה לבית הספר לרפואה.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_01_24_1

במרס 2008 הגיש עדאלה עתירה לבג"ץ, התוקפת את התיקון לחוק **השולל בעלות על רכב ממקבלי גמלת הבטחת הכנסה**. למעלה מ-300 אלף אזרחים מקבלים גמלה זו.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_18_1

עדאלה עתר לבג"ץ באפריל 2008, בדרישה לכלול את הכפר עראמשה ברשימת היישובים הזכאים למכסות ייצור ושיווק של ביצים למאכל. ב-2007 הקצתה הכנסת תקציב נוסף של 8 מיליון שקל, כסובסידיה ליצרני הביצים. באוקטובר 2008 הודיע היועץ המשפטי לממשלה, כי המצב שבו בין החקלאים הזכאים למכסות ולסובסידיות אין ערבים - אינו ראוי. היועץ המשפטי התחייב להגיש לבית המשפט קריטריונים חדשים בעניין זה עד מחצית אפריל 2009.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_04_29

עתירה לבג"ץ שהוגשה ביולי 2008 דורשת לתקן את ההסכם הקיבוצי להנהגת פנסיה חובה ולהרחיב אותו, כך שיחול על כל עובד מעל גיל 18 ולא רק על מועסקים מגיל 20 (נשים) או 21 (גברים), כדי למנוע אפליה של אזרחים ערבים.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_10

בספטמבר 2008 עתר ארגון עדאלה לבית המשפט המחוזי בחיפה, נגד האיסור שהטילה עיריית כרמיאל על כניסת כלי רכב ללימוד נהיגה לשטחה בשבתות ובמועדי ישראל. המדיניות החדשה של העירייה פוגעת רק במורי הנהיגה הערבים, וגורמת פגיעה כלכלית בהם. עדכון: בינואר 2009 הודיעה העירייה על הסכמתה להסיר את האיסור, בעקבות הסדר שעליו חתמה עם עדאלה. בית המשפט אישר את ההסכם.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_09_23

תמרור מחוץ לכרמיאל, האוסר על כניסת מכוניות ללימוד נהיגה לתחומי העיר בשבתות ובמועדי ישראל

זכויות אסירים

בפברואר 2008 הגיש עדאלה עתירה לבג"ץ, בשיתוף עם הקליניקה המשפטית לזכויות ושיקום אסירים באוניברסיטת חיפה, בדרישה לשפר את תנאי ההסעה של האסירים המוסעים לבתי משפט בניידות של שב"ס. מדי יום מוסעים בניידות השב"ס כ-1,800 אסירים ליעדים שונים בישראל.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_02_14

בעתירה לבג"ץ שהגיש באפריל 2008 דרש עדאלה להפסיק לאלתר את האפליה נגד אסירים ערבים בוגרים (שהם 40% מכלל האסירים בישראל) בתחום החינוך.

עדאלה עתר ביולי 2008 לבית המשפט המחוזי בנצרת בשמו של האסיר וליד דקה, בדרישה לאפשר לו להתייחד עם בת זוגו על מנת להביא ילד לעולם. זכות זו ניתנת לאסירים יהודים.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_07_27

עדאלה, האגודה לזכויות האזרח בישראל והוועד הציבורי נגד עינויים עתרו לבג"ץ במרס 2008 בדרישה לבטל תיקון לחוק סדר הדין הפלילי, הקובע תנאי מעצר מחמירים לעצורים החשודים בעבירות "ביטחוניות", רובם תושבי עזה. כ-9,000 אסירים פלסטינים מסוגים כ"אסירים ביטחוניים" ומחוזקים בבתי כלא בישראל.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_04

עדאלה, אל-מיזאן והעמותה למען אסירים פלסטינים עתרו לבג"ץ ביוני 2008, בדרישה שפלסטינים תושבי עזה יקבלו אישור לבקר את קרוביהם המוחזקים בבתי כלא בישראל. מאז 2006 הכניסה לישראל

נאסרה לחלוטין על תושבי עזה. באוקטובר 2008 טענה המדינה כי אין לה כל מחויבות לאפשר ביקורי משפחות לכ-1,000 אסירים מעזה הכלואים בישראל.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_06_17

השטחים הכבושים

עדאלה, ארגונים אזרחיים פלסטיניים וראשי ערים פלסטינים הגישו במרס 2008 התנגדות לתוכנית **כביש הטבעת המזרחי בירושלים**, המאיימת להפוך שכונות ויישובים פלסטיניים לקנטונים. כביש הטבעת אמור להקיף אדמות בשטח של כ-1,200 דונם, שרובן בבעלות פלסטינית. בפעילות נגד הכביש עדאלה משתף פעולה עם הקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת אל-קודס ועם הקליניקה לזכויות אדם בבית הספר למשפטים של אוניברסיטת הארוורד (www.stoptheringroad.net).

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_17

בנובמבר 2008 עדאלה והקואליציה האזרחית להגנה על זכויות הפלסטינים בירושלים (CCDPRJ) הגישו למועצה הארצית לתכנון ובנייה התנגדות לתוכנית **מתאר מחוזית מחוז ירושלים**, שתביא להתרחבות נוספת של ההתנחלויות ותשנה את הרכב האוכלוסייה בעיר.

מסיבת עיתונאים של עדאלה ו-CCDPRJ עם הגשת התנגדות לתוכנית מתאר מחוזית מחוז ירושלים

- מבחר התערבויות משפטיות

הקעות וזכויות תכנון

במכתב ליועץ המשפטי לממשלה מיוני 2008 דרש עדאלה את הקפאתם של **צווי ההריסה** שהוצאו נגד בתים של אזרחים ערבים באזור המשולש וואדי ערה.

מכתב שנשלח ביולי 2008 למשרד החקלאות, בדרישה **להקצות אדמות מרעה לגמלים** בנגב ולפרסם קריטריונים לרישום גמלים. המשרד דחה את הדרישה.

בספטמבר 2008 עדאלה ייצג את נורי אלעוקבי, שהואשם בהפרעה לביצוע עבודות של קרן קיימת לישראל (קק"ל). עדאלה טען שהקרקע שעמדה במוקד ההתדיינות אינה שייכת לקק"ל, אלא לאלעוקבי. אלעוקבי הודה כי הפריע לעבודות הייעור. בית משפט השלום בבאר שבע מתח ביקורת קשה על קק"ל, שלדבריו ניסתה ליישב את הסכסוך המשפטי עם אלעוקבי באמצעות הליך פלילי שאינו מתאים למקרה – במקום באמצעות פנייה לבית משפט אזרחי.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_09_07

מכתב שנשלח בדצמבר 2008 לשר האוצר וליועץ המשפטי לממשלה, בדרישה שיבטלו **הפקעה של מגרש** ביקנעם ויישובו אותו לבעליו המקוריים, ערבים תושבי דליית אל-כרמל. הקרקע הופקעה ב-1965 ועד לאחרונה שכן בה בסיס צבאי, שפונה.

זכויות חברתיות וכלכליות, הזכות לחינוך

במכתב שנשלח לכל משרדי הממשלה במרס 2008 דרש עדאלה להבטיח ייצוג הולם לנשים ערביות במשרות בשירות המדינה. כמה משרדי ממשלה הודיעו בתגובה, כי הם פועלים לגייס נשים. עדאלה עוקב אחר ההתפתחויות.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_03_04

במרס 2008 שלח עדאלה מכתב לשירות התעסוקה, בקריאה לשים קץ לאפליית נשים מוסלמיות העוטות כיסוי ראש, שלפי דיווחים מופלות בקבלה לעבודה.

במכתב מאפריל 2008 נדרש המוסד לביטוח לאומי להפסיק את השימוש בקריטריון של שירות צבאי ושירות לאומי כתנאי לקבלת עובדים. במאי 2008 הודיע המוסד לביטוח לאומי שיבטל קריטריון זה.

מכתב שנשלח ליועץ המשפטי ביולי 2008 קרא להקמת מרכז חינוך טכנולוגי בטמרה, המיועד ל-300 תלמידים שנמצאים סכנת נשירה ממערכת החינוך.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_07_31

דרישה לספק לילדי הגנים מהכפר הלא מוכר ואדי ג'רבה הסעה באוטובוס הועלתה במכתב שנשלח למשרד החינוך ולמועצה האזורית אבו בסמה בספטמבר 2008. הילדים נאלצו להמתין להסעה כשעתיים, כשהם חשופים לשמש. בעקבות המכתב נפתרה הבעיה והילדים מקבלים הסעה בטיחותית.

בהליך קדם-בג"ץ דרש עדאלה שהממשלה תחדש את הרישיון שניתן לספרייה בנצרת לייבא ספרים בערבית היוצאים לאור בסוריה ובלבנון, שמגיעים לישראל דרך ירדן ומצרים, כפי שהיא עושה כמעט 30 שנה. עדכון: בינואר 2009 עדאלה עתר לבג"ץ בעניין זה.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_12_05

זכויות אזרחיות ופוליטיות

בנייר עמדה שנשלח ביולי 2008, התבקשו חברי הכנסת להצביע נגד התיקון לחוק האזרחות המתיר שלילת אזרחות בגלל הפרת אמונים למדינה. התיקון התקבל לבסוף והפך לחוק.

<http://www.adalah.org/heb/features/citizenship/letter.doc>

מכתב שנשלח באוגוסט 2008 לשר הביטחון, בדרישה שיבטל את הצו שהוציא, המורה לסגור את אגודת אל-אקצה, ויחזור בו מההכרזה שהאגודה היא ארגון לא-חוקי בהתאם לתקנות שעת חירום. הצו לא הוסר והאגודה עדיין סגורה.

<http://www.adalah.org/heb/features/el%20aksa.doc>

במאי 2008 עדאלה פעל בבית משפט השלום בנצרת ובבית המשפט המחוזי בנצרת, כדי לשחרר מפגינים ערבים שנעצרו כשהשתתפו ב"תהלוכת השיבה" לציון 60 שנה לנכבה הפלסטינית. בעקבות האירועים בתהלוכה עדאלה והאגודה הערבית לזכויות האדם הגישו תיק תלונה מקיף למחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים (מח"ש). בתיק, שהוגש בספטמבר 2008, מתועדים מקרים של שימוש בכוח מופרז מצד שוטרים נגד מפגינים. מח"ש עדיין חוקרת את האירועים.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_09_25

בעקבות מכתב ששלח עדאלה באוקטובר 2008, היועץ המשפטי לממשלה סירב לפסול את ראש העיר רמלה, יואל לביא, מהתמודדות בבחירות למרות התבטאויותיו הגזעניות נגד אזרחים ערבים.

<http://www.adalah.org/heb/features/mazuz%20response.pdf>

בדצמבר 2008 עדאלה ייצג עשרות מפגינים, שנעצרו בישראל לאחר שהשתתפו בהפגנות נגד ההתקפות הישראליות על עזה. בעקבות התערבות עדאלה שוחררו חלק מהעצורים וההאשמות נגדם בוטלו.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_12_30_1

במכתב דחוף ליועץ המשפטי לממשלה דרש עדאלה שהשב"כ יפסיק לזמן לחקירה מנהיגים של מפלגות ותנועות ערביות, שהשתתפו בהפגנות שבהן הובעה סולידריות עם תושבי עזה.
http://www.adalah.org/features/gaza/shabak_investigations.doc

זכויות אסירים

במכתב ליועץ המשפטי לממשלה ולשר המשפטים, מאפריל 2008, הזהיר עדאלה מהצעת חוק הפוטרת את המשטרה והשב"כ מהחובה לתעד, בתיעוד חזותי וקולי, חקירות חשודים בעבירות ביטחון.
http://www.adalah.org/ara/features/police_letter.doc

בהליך קדם-בג"ץ שהוגש לשירות בתי הסוהר וליועץ המשפטי לממשלה בנובמבר 2008, דרש עדאלה ששב"ס יפסיק להפלות אסירים פוליטיים פלסטינים באספקת שירותי חינוך ושירותים סוציאליים.
<http://www.adalah.org/features/prisoners/prison%20edu%20letter.doc>

בדצמבר 2008 פנה עדאלה ליועץ המשפטי לממשלה ולשירות בתי הסוהר, בדרישה לאפשר לעצירים ולאסירים פלסטינים מעזה ליצור קשר טלפוני עם משפחותיהם, כדי לברר את מצבן בעקבות ההתקפות של הצבא הישראלי על הרצועה.

שטחים כבושים

בינואר 2008 פנה עדאלה ליועץ המשפטי לממשלה, בטענה שהחלת חוק נכסי נפקדים על מזרח ירושלים אינה חוקית ובדרישה שקרקעות בבעלות פלסטינית לא יופקעו באמצעות חוק זה. היועץ המשפטי הגיב בפברואר 2008, בטענה שהקרקעות שבהן מדובר הופקעו לצורכי ציבור ושחוק נכסי נפקדים לא יושם במקרה זה.
http://www.adalah.org/heb/features/absantee/letter%20to%20mazuz_h.doc

דף עמדה שפורסם ביוני 2008, בשיתוף עם המוקד להגנת הפרט והאגודה לזכויות האזרח, מסביר כי החוק שימנע מפלסטינים להגיש תביעות נגד המדינה בגין נזקים שגרם להם הצבא ייתן הכשר למקרים נוספים של התעללויות חיילים בפלסטינים.
http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_06_10

מכתב שנשלח בדצמבר 2008 לשר הביטחון וליועץ המשפטי לממשלה, בדרישה להתיר את כניסתם של עובדי סיוע ופיתוח בינלאומיים לעזה ובתביעה לנסח כללים ברורים להכנסת סיוע הומניטרי לעזה ולהגנה על זכויותיהם של אזרחים פלסטינים.
<http://www.adalah.org/features/gaza/gaza%20siege.doc>

מכתב דחוף נשלח בדצמבר 2008 לשר הפנים וליועץ המשפטי לממשלה, בדרישה שיסירו את האיסור שהוטל על פרופ' ריצ'רד פולק, הדווח המיוחד של האו"ם על מצב זכויות האדם בשטחים הכבושים, המונע ממנו להיכנס לאזורים אלה.
http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_12_15

הערה: דו"ח זה אינו עוסק בהתקפה הישראלית על רצועת עזה, שהחלה ב-27 בדצמבר 2008 והסתיימה ב-19 בינואר 2009. הפעילות המשפטית של עדאלה בנוגע לאירועים אלה תקבל התייחסות בדו"חות הפעילות לשנת 2009.

עתירות שנדחו בבתי המשפט

בינואר 2008 דחה בג"ץ עתירה שהוגשה על-ידי עדאלה וארגון גישה נגד קיצוץ אספקת החשמל והדלק לעזה, בניגוד לחוק הבינלאומי.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_01_06

בינואר 2008 החליט היועץ המשפטי לסגור את תיקי החקירה נגד השוטרים המעורבים בהריגתם ושל 13 האזרחים הערבים באוקטובר 2000.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_01_29

בפברואר 2008 דחה בג"ץ את עתירת עדאלה לבטל את החלטת מפכ"ל המשטרה למנוע קיום אזכרה לג'ורג' חבש, מנהיג החזית העממית לשחרור פלסטין.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_02_29

ביוני 2008 בג"ץ סירב להורות לצבא להעביר את ממצאי התחקיר על האירוע שבו נהרג מתעב אל-נבארי לבני משפחתו של ההרוג.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_06_29_1

ביוני 2008 תוקן חוק קליטת חיילים משוחררים, באופן המתיר שימוש בקריטריון השירות הצבאי בבדיקת הזכאות לקבלת חדר במעונות סטודנטים. התיקון הפך פסק דין של בית משפט מחוזי, שקיבל את עתירת עדאלה נגד השימוש שעושה אוניברסיטת חיפה בקריטריון זה. כתוצאה מכך העתירה של עדאלה נותרה שנויה במחלוקת.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=07_05_29-1

מעקב אחר תיקים

בעקבות עתירת עדאלה, בספטמבר 2008 קבע בג"ץ בהחלטת ביניים, שיש להתיר לחברי הפרלמנט הפלסטיני שמעמדם כתושבי ירושלים נשלל להגיש בקשה לחידוש התושבות. עדאלה והאגודה לזכויות האזרח הגישו לבג"ץ חוות דעת כידידי בית המשפט במקרה זה.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_09_17

בנובמבר 2008 החליט בג"ץ, בהרכב מורחב של שבעה שופטים, להעניק למדינה ארכה של שנה ליישום פסק הדין בעניין אזורי העדיפות הלאומיים, החלטה תקדימית שקיבל בג"ץ בפברואר 2006. בג"ץ קיבל החלטה זו בעקבות בקשה שהגיש עדאלה לפי פקודת ביזיון בית המשפט, להורות למדינה לקיים לאלתר את פסק הדין. המדינה הודיעה בתגובה, כי אינה יכולה ליישם את פסק הדין בפרק זמן של פחות מחמש שנים, בגלל מגבלות תקציב. עדכון: בפברואר 2009 דחה בג"ץ בקשה של עדאלה לקבל הוצאות משפט, כדי לכסות תקופה של שמונה שנות התדיינות.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_11_23

בדיון שהתקיים באפריל 2008, שבע שנים לאחר הגשת העתירה, הורה בית המשפט למדינה למנות ועדה שתקבל החלטות בעניין הקצאת מענקי איזון לרשויות מקומיות.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_04_13

בג"ץ הורה למדינה במאי 2008 לנמק מדוע חוק האזרחות, המונע איחוד משפחות, לא יבוטל בעקבות עתירה שהגיש עדאלה. ב-2007 הורחבה תחולת החוק ומאז הוא תקף לא רק לבני זוג פלסטינים חיים בשטחים הכבושים, אלא גם לבני זוג ערבים או מוסלמים מסוריה, לבנון, עיראק ואיראן, המוגדרות "מדינות אויב".

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_05_06

בנובמבר 2008 הגיש עדאלה לבית משפט השלום בבאר שבע סיכומים נגד תביעות פינוי שהוציאה המדינה לכ-1,000 תושבי הכפר הבדווי הלא מוכר עתיר-אום אלחיראן.

http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_11_06

אתגרים משפטיים

- ירידה באקטיביזם השיפוטי של בית המשפט העליון

שנת 2008 היתה השנה השנייה של כהונת השופטת דורית ביניש כנשיאת בית המשפט העליון. מאז כניסתה לתפקיד נתון בית המשפט העליון למתקפה עזה מצד הממשלה ובמיוחד מצדו של שר המשפטים, דניאל פרידמן. שר המשפטים מותח ביקורת על מה שהוא רואה כניסיון של בג"ץ לקחת לעצמו זכויות של הרשות המחוקקת. בה בעת התחזק הימין הפוליטי בציבור הישראלי. בית המשפט העליון ובג"ץ נעשו זהירים יותר והם נמנעים מקבלת החלטות שעשויות לערער עוד יותר את הלגיטימיות של בית המשפט בעיני רוב הציבור היהודי. נראה גם, שבאופן כללי בית המשפט שש פחות לקבל החלטות ו/או לפעול לטובת התיקים שעדאלה מייצג. יותר מבעבר, בית המשפט דוחה את הדיונים בתיקי עדאלה. כך נותרים רבים מהתיקים שלנו פתוחים זמן רב. עם זאת, בג"ץ נתן גם כמה צווי ביניים חיוביים.

עדאלה נקט במספר דרכים והשתמש בכמה אסטרטגיות כדי לנהל את הסיכון הזה, לדוגמא: ניהול משא ומתן עם משרדי ממשלה ועם רשויות מקומיות לאחר הגשת עתירות, בניסיון לפתור את המחלוקת מחוץ לבית המשפט; ניסיון להגיש עתירות רבות יותר לערכאות נמוכות, אם הדבר אפשרי מבחינה משפטית; ושימוש בטיעונים הקשורים להפרדת רשויות, למאזן הכוחות בין הרשויות וסמכותן של בית המשפט לפני בית המשפט העליון. כן נשקלות התאמות של סדר היום המשפטי של עדאלה למצב הקיים.

• חקיקה אנטי-ערבית

בשנת 2008 דנה הכנסת במספר רב של הצעות חוק אנטי-ערביות, שחלקן הפכו לחוקים. חלק מהחוקים והצעות החוק הם נייטרליים כביכול, ואילו אחרים מפלים באופן ישיר וגלוי את הציבור הפלסטיני, הן הפלסטינים אזרחי ישראל והן תושבי השטחים הכבושים. חלק מהחקיקה החדשה נועדה לעקוף חקיקה קיימת והחלטות משפטיות קודמות. רבים מהחוקים האלה קשורים לסוגיות המשויכות לתחום הביטחון, כמו אזרחות ונאמנות למדינה; ביקורים ב"מדינות אויב", שמובילים לשלילת הזכות לרוץ לכנסת; ותיקונים בחוק סדר הדין הפלילי המחמירים את תנאי המעצר של חשודים בעבירות ביטחון. לכל אלה יש השפעה ייחודית ושלילית על האוכלוסייה הפלסטינית.

האפליה נגד האוכלוסייה הפלסטינית היתה קיימת בחקיקה שקדמה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, והיתה חלק בלתי נפרד ממנה. המגמה החדשה, עם זאת, היא ניסיון פעיל לעגן את האפליה בחוקים שונים. בשטחים הכבושים מנסה הכנסת להשריש באמצעות חקיקה את פרקטיקות דמויות אפרטהייד. רוב הפרקטיקות המפלות היו צוים צבאיים לפני שהפכו לחוקים.

בשנת 2008 עדאלה פעל בכמה מסלולים כדי לקרוא תיגר על הצעות החוק והחוקים האלה. עדאלה הפיץ ניירות עמדה בקרב חברי כנסת ופקידי ממשלה, לרוב בשיתוף עם ארגונים ישראליים ופלסטיניים, בקריאה להצביע נגד הצעות החוק האנטי-ערביות. בד בבד התחלנו להגיש עתירות הקוראות תיגר על הצעות החוק, פרסמנו הודעות לעיתונות והתראיינו בכלי התקשורת כדי לבטא את עמדתנו. כמו כן נתנו ביטוי למגמה החדשה הזאת בדו"חות הבינלאומיים שפרסמנו. עדאלה פעל בכמה מישורים נגד החקיקה האנטי-ערבית, ולא התמקד בדרך פעולה אחת ויחידה.

הכשרה משפטית

התפתחויות עיקריות

כנס הסטודנטים השלישי של עדאלה

- פעילותו של עדאלה **סוקרה באופן שוטף בכלי התקשורת השונים** – אתרי אינטרנט, עיתונים, תחנות רדיו ורשתות טלוויזיה – בעברית, בערבית ובאנגלית. בין כלי התקשורת הבינלאומיים שפירסמו כתבות על עדאלה היו אל-ג'זירה (בערבית ובאנגלית), אל-ערבייה, הניו יורק טיימס, הושינגטון פוסט והאקונומיסט.
- **אתר האינטרנט התלת-לשוני** של עדאלה התעדכן כמה פעמים בשבוע. באפריל 2008 נכנסו לאתר 32,400 מבקרים ייחודיים, מספר המבקרים החודשי הגבוה ביותר שנרשם.
- עדאלה פרסם **12 גיליונות של הירחון האלקטרוני התלת-לשוני** שלו, המביא חדשות משפטיות וכן מאמרים ופרשנויות על השנה ה-60 לנכבה, המצור על עזה, זכויות אסירים, החקיקה האנטי-ערבית החדשה, זכויות חינוך, גילויי גזענות נגד המיעוט הערבי, זכויות קרקעיות והערבים הבדווים.
- עדאלה הפיק **שלושה סרטי וידיאו** קצרים ופרסם אותם בירחון האלקטרוני שלו ובאתרים כמו Facebook ו-YouTube. שני סרטים הם על כנס הסטודנטים השנתי של עדאלה וסרט נוסף, "אדמה אסורה", עוסק בפעילות של עדאלה להשבת אדמות שהופקעו מאזרחים ערבים.
- **הכנס השנתי השלישי לסטודנטים למשפטים** של עדאלה התקיים תחת הכותרת "משפט בפעולה". הכנס נמשך שלושה ימים והשתתפו בו כ-90 סטודנטים ערבים. עדאלה גם העניק הכשרה לשני מתמחים במשפטים ולשני סטודנטים למשפטים, אחד מהם ערבי בדווי.
- עורכי הדין של עדאלה נשאו, לפי הזמנה, **32 הרצאות** בבתי ספר למשפטים של אוניברסיטאות שונות, וכן בכינוסים ובישיבות של לשכת עורכי הדין בישראל ובאירועים של ארגונים ועמותות.

נתונים

בוצע ב-2008	תוכן ל-2008	
הכנס השלישי לסטודנטים למשפטים	4-3 אירועים ציבוריים	סמינרים וכנסים
32 הרצאות	+30 הרצאות	
פורסמו 12	12 גיליונות של	פרסומים

גיליונות של הירחון האלקטרוני	הירחון האלקטרוני והעלאת מספר המנויים	ודו"חות
מספר המבקרים הייחודיים באפריל היה 32,400. מספר המבקרים החודשי הממוצע ב-2008: 19,050	אתר אינטרנט	
שני הפרסומים ייצאו לאור ב-2009	מכאן ומחברות עדאלה	
הפרסום נשקל מחדש, בגלל העלות הגבוהה	מקראות עדאלה	
הופקו שלושה סרטים קצרים	סרטי וידיאו	
פרסמו 117 הודעות לעיתונות; 15 מהן הביאו לסיקור נרחב	פרסום +50 הודעות לעיתונות והפצתן לכלי התקשורת	פעילות תקשורתית
פרסמו 3 מאמרים	פרסום מאמרים בעיתונים	
פרסמו 3 מודעות בעניין אוקטובר 2000 וההתקפה על עזה	מודעות מחאה	
הועסקו 2 מתמחים	2-1 מתמחים	הכשרת סטודנטים למשפטים ובוגרים חדשים
שותפות עם הקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת אל-קודס; ועם בית הספר למשפטים באוניברסיטת ניו יורק	שיתוף פעולה עם קליניקות למשפטים באוניברסיטאות	
סטודנטים לתואר LLM מ-OSI-CEU ומ-NIF וסטודנט ל-BA מהרווארד עבדו בעדאלה	אירוח סטודנטים לתואר שני במשפטים כעמיתים בעדאלה	

ימי עיון וכנסים

הכנס השנתי השלישי של עדאלה לסטודנטים למשפטים. באוקטובר 2008 התקיים הכנס השנתי השלישי של עדאלה לסטודנטים למשפטים. בכנס, שנמשך שלושה ימים והתקיים בנווה שלום-וחאת אל-סלאם, השתתפו כ-80 סטודנטים ערבים למשפטים מאוניברסיטאות וממכללות בישראל מאוניברסיטת

אל-קודס. כותרת הכנס היתה "משפט זכויות האדם בפעולה". הסוגיות המרכזיות שנדונו בו היו חומת ההפרדה, אירועי ההרג של אוקטובר 2000 ומשבר הדיור שחווים פלסטינים אזרחי ישראל הגרים בערים מעורבות. הסטודנטים השתתפו בסיור בחומת ההפרדה באזור ירושלים ובדיונים שונים. בכנס התקיימו גם סדנאות על זכויות דתיות, זכויות אסירים, הכפרים הלא מוכרים, זכויות אדם תחת כיבוש זכויות של מוגבלים ובעלי צרכים מיוחדים.

סדנה על זכויות של מוגבלים ובעלי צרכים מיוחדים, בהנחייתם של עורך הדין עבאס עבאס ומוחמד דיאב

עורך הדין שלמה כהן, בעבר יו"ר לשכת עורכי הדין בישראל, בהרצאה בכנס הסטודנטים

בכנס התקיים גם יריד זכויות אדם, שאפשר לסטודנטים לקבל מידע על פעילותם של ארגוני זכויות אדם פלסטיניים וישראליים נוספים. עדאלה גם הציג תמונות המתארות את ההתפתחויות המשפטיות בתיק אוקטובר 2000, שנתחו באחד הדיונים. ביום האחרון של הכנס השתתפו מנחים של קליניקות משפטיות הפועלות בבתי ספר למשפטים, שתיארו את הניסיון שרכשו בעבודה עם ארגונים קהילתיים. בין הדוברים שהשתתפו בכנס היו ד"ר שלמה כהן, בעבר יו"ר לשכת עורכי הדין בישראל, פרופ' רונן שמיר מאוניברסיטת תל אביב, עורך הדין מוניר נוסייבה מאוניברסיטת אל-קודס ורונית הרמתי-אלפרן, מנהלת מערך הקליניקות המשפטיות של אוניברסיטת חיפה.
למידע נוסף:

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/oct08/7.php>

תוכנית הכנס:

<http://www.adalah.org/eng/features/Law%20Students%20Conference%20Program%202008.doc>

סרט מהכנס:

<http://www.youtube.com/watch?v=onwfxL2d1PU>

הרצאות בכנסים

עורכי הדין של עדאלה נשאו כ-32 הרצאות בכנסים ובדיונים של בתי ספר למשפטים באוניברסיטאות שונות, בכינוסים ובישיבות של לשכת עורכי הדין בישראל ובאירועים של ארגונים ועמותות. בין השאר הרצו על העברת דיונים משפטיים לזירה הבינלאומית; איחוד משפחות ואזרחות; הזכות לדיור והזכות לקרקע; החוקה הדמוקרטית וניסוח חוקה; ועדות חקירה; כביש הטבעת בירושלים; בג"ץ ועתירות בעניין

עזה; חוק השבות וזכות השיבה. עדאלה השתתף גם באירועי אזכרה לרגל יום האדמה, בפעולות מחאה נגד המצור על עזה ובאירועים לציון 60 שנה לנכבה.

פרסומים ודו"חות

עדאלה פרסם 12 גיליונות של הירחון האלקטרוני החודשי שלו בערבית, בעברית ובאנגלית. הגיליונות התמקדו בנושאים הבאים: 60 שנה לנכבה, המצור על עזה, יום האשה הבינלאומי, זכויות אסירים, אוקטובר 2000 ויום האדמה. הירחון כלל פריטי מולטי-מדיה כמו מצגות של תמונות, דיון במתכונת של שולחן עגול בשאלה אם להמשיך ולהגיש עתירות לבג"ץ בתיקים הנוגעים לשטחים הכבושים, מצגת על הנכבה ושלושה סרטי וידיאו. לעיון בגיליונות שפורסמו ב-2008, הקישו על הקישורים הבאים:

גיליון מס' 44: אוקטובר 2000 והמצור על עזה

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/jan08/jan08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fjan08%2Fjan08.html>

גיליון מס' 45: בג"ץ ועתירות בעניין השטחים הכבושים

<http://www.adalah.org/newsletter/eng/feb08/feb08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Ffeb08%2Ffeb08.html>

גיליון מס' 46: יום האדמה ופולסטין

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/mar08/mar08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fmar08%2Fmar08.html>

גיליון מס' 47: זכויות אסירים

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/apr08/apr08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fapr08%2Fapr08.html>

גיליון מס' 48: 60 שנה לנכבה

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/may08/may08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fmay08%2Fmay08.html>

גיליון מס' 49: היום הבינלאומי נגד עינויים

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/jun08/jun08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fjun08%2Fjun08.html>

גיליון מס' 50: חקיקה אנטי-ערבית חדשה

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/jul08/jul08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Fjul08%2Fjul08.html>

גיליון מס' 51: הזכות לחינוך

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/aug08/aug08.html?navi=%2Fnewsletter%2Feng%2Faug08%2Faug08.html>

גיליון מס' 52: יום השנה השמיני לאוקטובר 2000

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/sep08/sep08.html>

גיליון מס' 53: עכו ומזוז

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/oct08/oct08.html>

גיליון מס' 54: ירושלים

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/nov08/nov08.html>

גיליון מס' 55: הזכות לקרקע והערבים הבדווים

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/dec08/dec08.html>

מספר המנויים על הירחון האלקטרוני של עדאלה היה כ-15,000 בממוצע. זו ירידה בהשוואה למספר המנויים שדווח ב-2007, בעקבות עדכון של רשימות התפוצה ב-2008. עם זאת, אלפי קוראים שאינם מנויים רשומים נחשפים לירחון האלקטרוני מדי חודש. לדוגמה, לפי נתונים עדכניים שנמסרו מאתר Arabs48, שבו מתפרסם הירחון של עדאלה מדי חודש, כ-10,000 אנשים קוראים את הירחון של עדאלה דרך אתר זה. בנוסף, מאמרים ופרשנויות שמתפרסמים בירחון של עדאלה מופיעים גם באתרים של כלי תקשורת ושל ארגוני זכויות אדם אחרים.

סקר הירחון האלקטרוני: בספטמבר 2008 עדאלה צירף לירחון האלקטרוני שאלון בערבית, בעברית ובאנגלית, כדי לקבל משוב מהקוראים. רבים מהמגיבים שיבחו את הירחון האלקטרוני על רמתו המקצועית. להלן כמה מהמלצות הקוראים:

- המשיכו לפרסם מאמרים אקדמיים
- הגדילו את מספר פריטי המולטי-מדיה
- הגבירו את המודעות לכתב העת מחברות עדאלה בעולם הערבי

לעיון בשאלון:

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/sep08/Newsletter%20Survey%20Questions%20Hebrew.doc>

אתר אינטרנט: עדאלה מעדכן באופן שוטף את אתר האינטרנט התלת-לשוני שלו ומפרסם בו הודעות לעיתונות, מסמכים הקשורים לעבודתו המשפטית ולפעילות הסגור הבינלאומית של הארגון וכן תמונות ומצגות. ב-2008 **ביקרו באתר גולשים במספר הרב ביותר אי פעם, בממוצע חודשי.**

סרטי וידיאו: בדצמבר 2008 פירסם עדאלה סרט דוקומנטרי קצר בשם "**אדמה אסורה**". בסרט עדאלה מלווה משפחות פלסטיניות ערביות מהכפר אל-לג'ון ומנצרת במאבקן להשיב לידיהן אדמות שהפקיעה הממשלה בשנות ה-50. עדאלה מייצג את תושבי אל-לג'ון בערר שהוגש לבית המשפט העליון נגד הפקעת אדמות השייכות ל-300 משפחות ערביות. עדאלה מקווה כי הסרט הקצר יגביר את המודעות לפרשה ולסוגיית הפלסטינים שנהפכו לעקורים פנימיים בישראל. לצפייה בסרט:

http://www.youtube.com/watch?v=M_6ujxFmOU

מוחמד עבד אל-חסן ג'בארין, תושב אל-לג'ון לשעבר, בסצנה מהסרט

עדאלה הפיק שני סרטי וידיאו קצרים נוספים בשנה האחרונה. הסרט הראשון מתעד את כנס הסטודנטים שהתקיים באוקטובר 2008 ומביא ראיונות עם כמה מהמשתתפים, המדברים על ציפיותיהם מהכנס ועל חוויותיהם. לצפייה בסרטון:

<http://www.youtube.com/watch?v=onwfxL2d1PU>

בנובמבר 2008 הופץ הסרט השני, שבו ניתנה במה לסטודנטים ערבים המתייחסים לניסיונם כתלמידי משפטים באוניברסיטאות ובמכללות ישראליות. לצפייה בסרטון:

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/nov08/students.php>

מחברות עדאלה, גיליון מס' 5, "ההפללה": החומרים נמצאים אצל המעצב הגרפי. 1,500 עותקים בערבית, בעברית ובאנגלית ייצאו לאור במרס 2009.

מכאן, גיליון מס' 2, "נרטיבים, מרחב זכויות של עמים ילידים וקבוצות מיעוט": ב-2009 צפוי פרסום המהדורה, בהיקף של 1,500 עותקים, בערבית, בעברית ובאנגלית.

חשיפה תקשורתית

בין ינואר לספטמבר 2008 עדאלה הפיץ **81 הודעות לעיתונות** על עבודתו בערבית, בעברית ובאנגלית. <http://www.adalah.org/heb/pressreleases2008.php>

15 מהעתירות ומהתיקים המשפטיים של עדאלה עוררו עניין תקשורתי נרחב במחצית הראשונה של 2008. ביניהם היו:

העתירה המשותפת שהגישו עדאלה וגישה בשם עשרה ארגוני זכויות אדם ישראליים ופלסטיניים, נגד **קיצוץ אספקת הדלק והחשמל לרצועת עזה**, זכתה לסיקור נרחב ביותר בתקשורת הישראלית והבינלאומית. הכיסוי התקשורתי של עתירה זו עלה על זה שניתן לכל התיקים האחרים של עדאלה.

החלטת היועץ המשפטי לממשלה, שלא להעמיד לדין פלילי את אנשי המשטרה שהיו מעורבים בהריגת 13 מפגינים ערבים באוקטובר 2000 סוקרה בהרחבה בתקשורת המקומית, ובמידה מסוימת גם בתקשורת הבינלאומית. מיד לאחר שהיועץ המשפטי פירסם את החלטתו כינס עדאלה מסיבת עיתונאים משותפת בירושלים, עם ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל ועם ועד משפחות הרוגי אוקטובר. במסיבת העיתונאים השתתפו כל כלי התקשורת הישראליים. החלטת היועץ סוקרה לעומק באל-ג'זירה באנגלית, בכתבה שכללה ראיון עם מנכ"ל עדאלה חסן ג'בארין ותייעוד של הפגנה במחאה על ההחלטה, שבה השתתפו כ-20,000 אנשים.

במחצית הראשונה של השנה התמקדה התקשורת הבינלאומית בכתבות הנוגעות **לשנה ה-60 להקמת מדינת ישראל**. בהקשר זה פורסמו שתי כתבות שער על עדאלה בשני עיתונים בינלאומיים מובילים: הניו יורק טיימס (זכויות תכנון וקרקעות) והאקונומיסט (החוקה הדמוקרטית).

ההתנגדות שהגיש עדאלה בנובמבר 2008 **לתוכנית המתאר המחוזית לירושלים** סוקרה בהרחבה בתקשורת הישראלית והזרה. בנובמבר 2008 עדאלה והקואליציה האזרחית בירושלים ערכו מסיבת עיתונאים משותפת, שבה נכחו עשרות עיתונאים מקלי תקשורת שונים, וביניהם ערוצי הלוויין הערביים אל-ג'זירה, MBC ואבו דאבי, וכן עיתונים ערביים כמו אל-קודס אל-ערבי, אל-חיאט ואל-איהם.

התקשורת הישראלית העברית דיווחה בהרחבה על פסיקת בג"ץ בעתירה בעניין **אזורי העדיפות הלאומית** בנובמבר 2008. בעמוד הראשון של הארץ, למשל, פורסם מאמר שניתח את ההחלטה. גם תחנות הרדיו רשת ב' וגלי צה"ל שידרו דיווחים נרחבים על ההחלטה.

הדיון שהתקיים בנובמבר 2008, בעניין **האיסור על ביקורים של משפחות מעזה אצל אסירים פלסטינים הכלואים בישראל**, סוקר בהרחבה בתקשורת הפלסטינית והערבית. בין השאר שודרו דיווחים מיוחדים על הדיון בערוץ אל-ג'זירה וברדיו פלסטין.

ההחלטה למנוע מפרופ' ריצ'רד פולק, **הדווח המיוחד של האו"ם למצב זכויות האדם בשטחים הכבושים**, את הכניסה לישראל בדצמבר 2008, והמכתב הבהול ששלח עדאלה לרשויות המדינה בעניין זה, סוקרו בהרחבה בתקשורת הישראלית והבינלאומית. בין כלי התקשורת שדיווחו על הפרשה וציטטו את המכתב של עדאלה היו הבי-בי-סי, רויטרס, והעיתון אמריקן כרוניקל.

פרסומים נוספים: בהזמנת ארגון Human Rights Watch השתתפו חברי צוות עדאלה במרס 2008 בפגישה עם עיתונאים בינלאומיים. באותו אירוע פירסם Human Rights Watch את הדו"ח "לא על המפה", על הפרת זכויות לקרקע ולדיור בכפרים הלא מוכרים בנגב. עדאלה תרם לדו"ח נתונים חשובים. <http://www.hrw.org/en/reports/2008/03/30>
עדאלה הפיץ במסיבת העיתונאים סרט דוקומנטרי קצר על הכפרים הלא מוכרים, בהפקת הארגון.

עורכת הדין עביר בכר מעדאלה כתבה בינואר 2008 מאמר ארוך לעיתון בשפה ערבית אל-עינואן אל-ראיסי, שעסק בעבירה של "פגישה עם סוכן זר" ובאופן שבו משתמשים בה נגד אזרחים ערבים. עו"ד בכר גם פרסמה ביוני שני מאמרי דעה באתר ynet ובאתר Arabs48. שני המאמרים התמקדו במדיניות המפלה של היועץ המשפטי לממשלה בכל הנוגע להגשת כתבי אישום הקשורים לאירועי אוקטובר 2000.

עדאלה פירסם מודעת מחאה בהארץ לאחר החלטת היועץ המשפטי לממשלה לא להגיש כתבי אישום נגד השוטרים המעורבים באירועי אוקטובר 2000. המודעה, הקובעת "הרג ערבים – מאושר", פורסמה בשיתוף עם ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל ועם ועד משפחות הרוגי אוקטובר. המודעה הועלתה גם לאתר האינטרנט של עדאלה ונכללה בירחון האלקטרוני.

<http://www.adalah.org/heb/features/october/mazuz.pdf>

בספטמבר 2008, לקראת יום השנה השמיני לאירועי אוקטובר 2000, עדאלה הדפיס 1,000 עותקים של המודעה בפורמט של גלויה, שהופצה בציבור הערבי בישראל.

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/sep08/october%202008%20%5BHebrew%5D.jpg>

ב-29 בדצמבר 2008 פורסמה בהארץ מודעה גדולה, בנוסח: "אזרחים אינם בשר ותוחים. לא בעזה. לא בשדרות". במודעה גם הובאו נתונים על מספר האזרחים שנהרגו ונפצעו בעזה ובישראל עד לתאריך הפרסום. על המודעה חתמו האגודה לזכויות האזרח בישראל, עדאלה, בצלם, רופאים לזכויות אדם, במקום, רבנים לזכויות אדם, אמנסטי ישראל, יש דין והוועד הציבורי נגד עינויים.

הכשרת סטודנטים למשפטים ובוגרי בתי ספר למשפטים

בינואר-מרס 2008 השלימו מר איהב עסלה ומר עלא עבדאללה את תקופת ההתמחות שלהם בעדאלה. באפריל 2008 החלה הגברת חנין נעאמנה את התמחותה. ביוני 2008 עדאלה שכר גם את עורך הדין המתלמד סאלם אבו מדיגם, בעבר תחקירן השטח של עדאלה. עדאלה גם העניק הכשרה בתקשורת לגב' מרווה עבד, סטודנטית לתקשורת באוניברסיטת חיפה.

עורכי דין מעדאלה הרצו בקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת אל-קודס על המשפט הישראלי ועל פסיקת בית המשפט העליון בישראל. עורכי דין של עדאלה גם השתתפו בכנסים שאירגנה הקליניקה ובפרויקטים משפטיים משותפים, כמו המאבק נגד כביש הטבעת המזרחי בירושלים.

סטודנטים למשפטים מאוניברסיטת אל-קודס, סטודנטים למשפטים מאוניברסיטת הרווארד ועורכי דין מעדאלה בישיבה בעניין כביש הטבעת המזרחי במשרדי עדאלה

אתגרים בהכשרה משפטית

- התקשורת בשפה העברית מתייחסת בעוינות לאזרחים הערבים. חלקים ניכרים מעבודתו המשפטית של עדאלה תוארו באופן שלילי, או הוצגו כנובעים ממניעים פוליטיים בשנת 2008. באחרונה קשה הרבה יותר לקבל סיקור בהארץ, שקיצץ במידה משמעותית את היקף הסיקור של התחום המשפטי, החל לגלות נטייה גוברת לימין הפוליטי והגדיל את הסיקור של תחומי הכלכלה. עדאלה מנסה להציג את ההודעות לעיתונות שהוא מפיץ מזווית כלכלית, כשהעניין מתאפשר, כדי לקבל סיקור נרחב יותר בדה מרקר, המוסף הכלכלי היומי של הארץ. עדאלה גם מפתח אסטרטגיות כדי להשיג סיקור חיובי יותר בכלי התקשורת בעברית.
- הסיקור של עדאלה בכלי התקשורת בערבית ובאנגלית, כמו גם בתקשורת הפלסטינית, מוגבל. עם זאת, הוא גדל בהתמדה, בעיקר בעניינים הנוגעים לשטחים הכבושים. עדאלה צריך לפעול באופן יצירתי כדי להשיג סיקור בינלאומי שוטף. הארגון גם צריך להשקיע יותר משאבים בתחום זה. פעילות זו דורשת התייחסות לנושאים, שיאפשרו פרסום כתבות מגזיניות נרחבות, ולא התייחסות לכל אירוע כאל ידיעה חדשותית נפרדת. הארגון גם צריך לפעול כדי ליצור קשרים עם נציגים של כלי תקשורת בינלאומיים, כדי להפוך למקור מידע מוכר יותר ולהתאים לכל כלי תקשורת סיפורים שהולמים את סדר היום שלו.
- עדאלה לא קיים כנסים וימי עיון במספר המתוכנן ולא שכר עורך/ת פרסומים כדי להשלים את הוצאתם לאור של כתבי העת שהוא מפיץ, בגלל הירידה החדה בשער החליפין של הדולר מול השקל בתשעה החודשים הראשונים של השנה. כפי שמוסבר בפרק "פיתוח בינלאומי" להלן, עדאלה יזם קיצוצי-רוחב בתקציב ונקט אמצעי חיסכון נוספים, כדי להתמודד עם האי-ודאות הכלכלית. בשלושת החודשים האחרונים של השנה, עדאלה המשיך לקדם את פעילויותיו השונות בתחום ההכשרה המשפטית.

סגור בינלאומי

התפתחויות עיקריות

נציגים של ועד משפחות הרוגי אוקטובר 2000, בפגישה עם נציגי משפחות של קורבנות האפרטהייד בדרום אפריקה, העובדים עם קבוצת התמיכה *Khulamani*

משלחת בראשותו של יו"ר ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל, שכללה נציגים מוועד משפחות הרוגי אוקטובר 2000 ונציגים של עדאלה, יצאה באפריל 2008 לדרום אפריקה כדי לגייס תמיכה בינלאומית במאבק לאמת, צדק ומתן דין וחשבון למשפחות של הרוגי אוקטובר 2000. הביקור היה צעד ראשון בסדרה של יוזמות סגור בינלאומי, שיצאו לדרך בעקבות החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה לא להעמיד לדין איש מהשוטרים האחראים להרג האזרחים הערבים באוקטובר 2000. אנשי ממשל בדרום אפריקה, כמו גם משפטנים המתמחים בזכויות האדם, הביעו תמיכה עזה במאבק. חברי

המשלחת למדו על מנגנוני צדק בתקופות מעבר ועל תהליכי ההנצחה הנהוגים בדרום אפריקה. הביקור התקיים בחסות הקרן לזכויות האדם והמרכז למשאבים משפטיים (LRC).
http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_04_24

חברי כנסת ערבים, מנהיגים פוליטיים, יו"ר ועד המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל ונציגים של עדאלה נסעו ביוני 2008 לדרום אפריקה, לסיור לימודים על בניית חוקה. הסיור, שאורגן על ידי LRC ו-Human Sciences Research Council (HSRC), כלל פגישות עם אנשי אקדמיה, משפטנים המתמחים בזכויות אדם, שרים, חברי פרלמנט ואנשי הקונגרס הלאומי האפריקאי (ANC).
http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_06_09

באוקטובר 2008 השתתפו 12 נציגים של מפלגות ערביות, אנשי אקדמיה ונציגי עדאלה בקורס של שבועיים על ההיסטוריה של דרום אפריקה והמאבק נגד האפרטהייד שניהלו ה-ANC וארגונים אחרים. בקורס תמכו HSRC וממשלת דרום אפריקה.
http://www.adalah.org/heb/pressreleases.php?pr=08_10_24

חמישה מחברי המשלחת פירסמו "הרהורים על דרום אפריקה" בגיליון נובמבר של הירחון האלקטרוני של עדאלה:
<http://www.adalah.org/newsletter/eng/nov08/Round%20Table%20Hebrew%5B1%5D.pdf>

בנובמבר קיימו אנשי עדאלה פגישה עם נציגים משגרירויות של מדינות שונות בישראל, ומסרו להם מידע על התפתחויות בתחום המשפטי ב-2008. הפגישה, שבה השתתפו שגרירים ונספחים פוליטיים מ-23 מדינות, התקיימה במשרדי קרן היינריך בל. עדאלה קרא למשתתפים להעלות סוגיות הנוגעות לחוקים גזעניים אנטי-ערביים ולאי מתן דין וחשבון על אירועי ההרג באוקטובר 2000 במגעייהם עם נציגים ישראלים ועם ממשלותיהם. במשך השנה נפגשו אנשי עדאלה עם נציגי שגרירויות ואירחו משלחות של חברי פרלמנט מדרום אפריקה, בלגיה והאיחוד האירופי.
<http://www.adalah.org/newsletter/heb/nov08/6.php>

עדאלה מחה בחריפות על גירושו מישראל של פרופ' ריצ'רד פולק, הדווח המיוחד מטעם האו"ם לזכויות האדם בשטחים. מכתב מחאה חריף ששלח עדאלה לשר הפנים בעקבות גירושו של פרופ' פולק סוקר בהרחבה בתקשורת הישראלית והבינלאומית.
<http://www.adalah.org/newsletter/heb/dec08/4.php>

נתונים

תוכן ל-2008	בוצע ב-2008	
7-5	15	דו"חות / התערבות / סגור באו"ם או באיחוד האירופי
2	1	פגישות עם נציגי שגרירויות ופגישות לעתים תכופות
10-7	14	השתתפות בכנסים בינלאומיים בתחום זכויות האדם

סגור באו"ם

הגב' אסמה ג'הנגיר, הדווחת המיוחדת של האו"ם לזכויות דתיות, ביקרה במשרדי עדאלה בינואר 2008 ונפגשה עם מנהיגי דת ערבים שתיארו לפנייה את האפליה של העדות הערביות בישראל. מנהיגי הדת קראו לדווחת ללחוץ על ישראל להפסיק את האפליה. עדאלה הגיש לג'הנגיר רשימה של תחומים שבהם יש אפליה דתית.

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/jan08/4.php>

הודעה לעיתונות של האו"ם על ביקורה של הדווחת
<http://www.unhchr.ch/hurricane/hurricane.nsf/view01/7581E47DA4564001C12573DE0038E551?opendocument>

משמאל לימין: מנכ"ל עדאלה, עו"ד חסן ג'בארין; נשיא בית הדין השרעי לערעורים, הקאדי אחמד נטור; דווחת האו"ם אסמה ג'הנגיר; יו"ר עמותת אל-אקצה, פריד חאג'; וארכיבישוף הכנסייה היוונית האורתודוקסית בירושלים, עטאללה חנא

נייר עמדה קצר שארגונים פלסטיניים בישראל ובשטחים (אל-חאק, עדאלה והמרכז הפלסטיני לזכויות אדם – עזה) הגישו למועצת זכויות האדם לזכויות אדם בפברואר 2008 מנתח את פסק הדין שבו דחה בג"ץ את העתירה נגד קיצוץ אספקת הדלק לעזה. עדאלה וג'ישה ייצגו אזרחים פלסטינים ועשרה ארגוני זכויות אדם ישראליים בעתירה זו.

<http://www.adalah.org/newsletter/ara/feb08/English%20-%20Al-Haq%20-%20Joint.doc>

מומחית של האו"ם לענייני מיעוטים הביאה את חוק האזרחות, המונע איחוד משפחות של פלסטינים, כדוגמה לשלילה או לקיפוח של אזרחות, בדו"ח שהגישה למועצת זכויות האדם של האו"ם בפברואר 2008. עו"ד חסן ג'בארין השתתף בהתייעצות מומחים על זכויות של לא-אזרחים, שכונסה בחסות המומחית העצמאית בז'נבה בדצמבר 2007.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/7session/A-HRC-7-23.doc>

פרופ' פיליפ אלסטון, הדווח המיוחד מטעם האו"ם למעשי הרג שרירותיים ולא חוקיים, מתח ביקורת על החלטת היועץ המשפטי לממשלה בנוגע ל**תיקי אוקטובר 2000**, בדו"ח שהגיש במאי 2008 למועצת זכויות האדם של האו"ם. הדווח קבע כי החלטת היועץ המשפטי שלא להעמיד לדין איש מהשוטרים שהיו מעורבים בהרג, "אינה עומדת באמות מידה בינלאומיות". עדאלה מסר לדווח המיוחד מידע על אירועי אוקטובר 2000, שסייע לו בחיבור הדו"ח.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/8session/A-HRC-8-3.doc>

עו"ד פטמה אלעג'ו מעדאלה העידה ביוני 2008 לפני ועדת החקירה המיוחדת של האו"ם הבודקת מעשים של ישראל הפוגעים בזכויות האדם של העם הפלסטיני, שהתכנסה בעמאן. היא התמקדה בניתוח משפטי של פסקי דין שנתן בג"ץ בזמן האחרון, המתייחסים למעמדה של עזה. האו"ם תמך בהשתתפותה של אלעג'ו בפגישה.

דו"ח הוועדה ותגובת ישראל:

<http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/TUJA-7L64L9?OpenDocument>

קואליציית "מאוחדים נגד עינויים" (UAT) הגישה בספטמבר 2008 דו"ח ל**וועדת האו"ם נגד עינויים (CAT)**. עו"ד פטמה אלעג'ו מעדאלה ונציגים מ-UAT ומאל-חאק יצאו לז'נבה בנובמבר 2008, כדי להציג את המסקנות העיקריות של UAT לדווח של CAT המתמחה בישראל ולארגונים בינלאומיים הפועלים לבער את העינויים. ועדת האו"ם תדון במצב בישראל במאי 2009. עדאלה תרם עשרה סעיפים לדו"ח של UAT, שמנתח מגוון חוקים ופרקטיקות הנהוגים בישראל, שהם בגדר עינויים ו/או יחס אכזרי, לא אנושי ומשפיל לאסירים ולאזרחים פלסטינים בשטחים הכבושים. עדאלה גם השתתף בפגישות עם דיפלומטים בישראל שהתמקדו בדו"ח של UAT. האיחוד האירופי תמך בהשתתפות עדאלה בפגישות.

[http://www.unitedagainsttorture.org/assets/uat%20alternative%20report%20-20israel%20\(3\).doc](http://www.unitedagainsttorture.org/assets/uat%20alternative%20report%20-20israel%20(3).doc)

הסקירה התקופתית הבינלאומית של מצב זכויות האדם (UPR) מטעם מועצת זכויות האדם של האו"ם פירסמה בדצמבר 2008 דו"ח בעקבות המושב הראשון שקיימה לבחינת מצב זכויות האדם בישראל. הדו"ח כלל 33 המלצות, שבהן קראה המועצה לישראל להבטיח את זכויותיהם של הערבים הבדוים בנגב, להשעות את האיסור על איחוד משפחות, ליישם את מסקנות ועדת אור שחקרה את אירועי ההרג באוקטובר 2000 ולסיים את הכיבוש. עדאלה הגיש דו"ח למועצה ביולי 2008 ורבות מהמסקנות העיקריות שהובאו בדו"ח קיבלו ביטוי בדו"ח של המועצה. עו"ד סוהאד בשארה מעדאלה השתתפה בכינוס של הסקירה התקופתית בז'נבה בדצמבר 2008. היא דיברה באירועים שהתקיימו בצד הכנס והשתתפה במסיבת עיתונאים משותפת לעדאלה ובדיל – מרכז מידע לזכויות הפליטים הפלסטינים.

http://www.adalah.org/newsletter/eng/jul08/Adalah_Submission_to_UPR_Israel_FINAL_July_2008%5B1%5D.doc

מסמכים של UPR המתייחסים לישראל:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/PAGES/ILSession3.aspx>

בדצמבר 2008 השתתפה עורכת הדין סאוסן זהר מעדאלה, כמומחית, במושב הפתיחה של **הפורום לענייני מיעוטים של האו"ם**, שהתקיים בז'נבה. מומחים מכל העולם הוזמנו למושב, כדי להעיר הערות על טיוטה של מסמך המלצות לקידום הזכות לחינוך של מיעוטים. המסמך עשוי להתקבל כפרשנות מוסמכת של משפט זכויות האדם הבינלאומי. עו"ד זהר התייחסה לסוגיות של תקציב, נגישות של בנות לחינוך ופיתוח תוכניות לימודים. ההשתתפות היתה בתמיכת האו"ם. מסמכים של הפורום לענייני מיעוטים ותרומת עדאלה לטיטה:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/minority/forum.htm>

נגור באיחוד האירופי

בסדרה של פגישות עם נציגים מהנציבות האירופית, הפרלמנט האירופי ומועצת אירופה השתתפו עו"ד פטמה אלעג'ו מעדאלה באפריל 2008 ועו"ד חסן ג'בארין, מנכ"ל עדאלה, ועו"ד סאוסן זהר בספטמבר 2008. את הפגישות אירגנו רשת זכויות האדם אירופה-הים התיכון (EMHRN) וארגון FIDH. הפגישות באפריל 2008 התקיימו לצד כינוס של **קבוצת העבודה על פלסטין/ישראל ב-EMHRN**. נציגי עדאלה השתתפו בפגישות בתמיכת EMHRN ו-FIDH.

EMHRN והארגונים החברים בה בישראל ובשטחים, ובהם עדאלה, הגישו באפריל 2008 הודעה **לקבוצת העבודה לזכויות אדם של האיחוד האירופי-ישראל**, שבה הביעו דאגה עמוקה לנוכח הידרדרות מצב זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים. הארגונים קראו לאיחוד האירופי לשתף פעולה כדי להפסיק את הפרות זכויות האדם שצוינו במסמך.

<http://www.adalah.org/newsletter/ara/apr08/Note%20EU-Israel%20HR%20WG%20April%20-final.doc>

EMHRN גם הגישה מסמך תדרוך **למועצת התאגדות האיחוד האירופי-ישראל**, לקראת פגישתה השנתית ביוני 2008, וקראה לאיחוד האירופי להעלות חששות כבדים בנוגע למצב זכויות האדם של הפלסטינים בשטחים הכבושים ובישראל וליצור לחץ דיפלומטי כדי לאלץ את ישראל לשכך חששות אלה.

<http://www.adalah.org/eng/features/Note%20Israel%20in%20view%20of%20the%20EU%20Israel%20Association%20Council%20-%20June%202008.pdf>

מנהלת המחלקה לסנגור בינלאומי בעדאלה, רינה רוזנברג, השתתפה בנובמבר 2008 **בסדנת סנגור באיחוד האירופי**, שארגון Christian Aid (CA) קיים בבריטניה לארגונים החברים בו בישראל ומהשטחים. היא נפגשה גם עם הנציבות האירופית, מועצת אירופה, הפרלמנט האירופי ונציגויות של מדינות החברות באיחוד האירופי וארגונים אזרחיים בעלי נוכחות משמעותית בבריטניה, כמו APRODEV, CIDSE ו-Crisis Action. היא גם השתתפה בפגישה של **קבוצת העבודה פלסטין / ישראל ב-EMHRN**. בהשתתפותה תמכו CA ו-EMHRN.

עדאלה תרם לחיבור שני מסמכים חשובים שהוגשו בדצמבר 2008 על ידי EMHRN לאיחוד האירופי, הנוגעים לתוכנית הפעולה **האיחוד האירופי-ישראל**. המסמך הראשון מותח ביקורת על האי-התקדמות בשיפור מצב זכויות האדם בישראל ב-2008. האיחוד האירופי ביקש מארגונים אזרחיים לתרום לדו"ח השנתי על תוכניות פעולה עם מדינות השותפות לתוכנית מדיניות השכונה האירופית (ENP). המסמך

השני העלה סדרה של המלצות ספציפיות להכללת זכויות אדם בתוכנית הפעולה האיחוד האירופי-ישראל החדשה, שאמורה לצאת לדרך באפריל 2009.
<http://www.adalah.org/newsletter/eng/dec08/dec08.html>

כנסים וקואליציות של ארגוני זכויות אדם בינלאומיים

מנכ"ל עדאלה, עו"ד חסן ג'בארין, מנהלת המחלקה לסנגור בינלאומי בעדאלה, רינה רוזנברג, ועו"ד פטמה אלעג'ו מעדאלה השתתפו בסדרה של סדנאות שנועדו להעריך מחדש את **הצעדים שנוקטת ישראל בשטחים הכבושים לפי המשפט הבינלאומי**. הסדנאות התקיימו בדרום אפריקה בפברואר ובנובמבר 2008, ביוזמת HSRC. השתתפו בהן עורכי דין ומומחים למשפטים בינלאומיים, שדנו בממצאים עדכניים על הפרות זכויות אדם בשטחים, שהעלה הדווח המיוחד הקודם של האו"ם לזכויות האדם בשטחים, פרופ' ג'ון דוגארד. עדאלה תרם מידע רב לספר שאמורה לפרסם קבוצת המומחים שהשתתפה בסדנאות. השתתפות עדאלה היתה בתמיכת HSRC.

עו"ד סאוסן זהר מעדאלה השתתפה בשתי פגישות של **קבוצת העבודה למגדר של EMHRN**: האחת התקיימה בקהיר במאי 2008 ושימשה גם לתכנון ולתיאום הפגישה על תוכנית הפעולה איסטנבול. האחרת היתה בבריסל באוקטובר 2008 וכללה גם פעילות לובי והשתתפות באירוע פומבי. עו"ד זהר היא יו"ר קבוצת העבודה. היא גם השתתפה בישיבה של **הוועד הפועל של EMHRN**, שהתקיימה בבריסל באוקטובר 2008, ובכינוס של **האסיפה הכללית של EMHRN** בברצלונה בדצמבר 2008. השתתפותה בפגישות היתה בתמיכת EMHRN.

עו"ד סוהאד בשארה מעדאלה הרצתה על הנכבה בכינוס לציון 60 שנה לנכבה, "שבירת ההיגיון של העקירה", **שהפורום לזכויות אדם בישראל/פלסטיין** אירגן באפריל 2008 בברן שבשווייץ. בפורום חברים ארגונים שווייצריים הפעילים במזרח התיכון בתחום הפיתוח ובקידום זכויות אדם. הפורום תמך בהשתתפותה של עו"ד בשארה.

מנכ"ל עדאלה, עו"ד חסן ג'בארין, והמשנה לפרקליט המדינה, עו"ד שי ניצן, הופיעו בפאנל מיוחד **שהאגודה לעורכי דין לזכויות אדם (HLRA)** ערכה בלונדון במאי 2008. בדיון, שהתקיים תחת הכותרת "זכויות אדם ב-60 שנות הסכסוך הישראלי-הפלסטיני", היו כ-250 נוכחים. עו"ד ג'בארין דיבר על פלסטינים החיים תחת החוק הישראלי מאז 1948; עו"ד ניצן התייחס לפסקי דין של בית המשפט העליון בישראל ולהשפעתם על הערבים אזרחי ישראל. עו"ד ג'בארין גם נשא דברים לפני 25 מומחים למזרח התיכון במחלקה להיסטוריה של המזרח התיכון באוניברסיטת קיימברידג'. HLRA תמכה בהשתתפותו.

עו"ד סוהאד בשארה מעדאלה יצאה ביוני 2008 **לסיור של ארבעה ימים בצרפת ובבלגיה**, שבו התמקדה בחוקה הדמוקרטית שהציע עדאלה. את הסיור אירגן האיחוד היהודי הצרפתי למען השלום, במסגרת מסע ההסברה הבינלאומי לרגל 60 שנה להקמת ישראל ולציון יום השנה ה-60 לנכבה. הפורום תמך בהשתתפותה של עו"ד בשארה.

מנהלת המחלקה לסנגור בינלאומי בעדאלה, רינה ג'בארין, השתתפה ביולי ובאוקטובר 2008 בסדנאות לפיתוח מדדים, שאירגנה קרן OxfamNovib בהאג. הקרן מפתחת מדדים בניסיון להבחין שינויים ארוכי טווח שמתחוללים בחייהם של אנשים בעקבות פעילותם של ארגונים לא ממשלתיים. עדאלה בחן כמה מדדים מרכזיים בקבוצה קטנה של נשים ערביות בדויות מהנגב, שהפיקו תועלת מהפעילות המשפטית של עדאלה ושדיווחו על חוויותיהן. עשרה מחברי קרן OxfamNovib באסיה, אפריקה, דרום אמריקה והמזרח התיכון השתתפו בקבוצת העבודה הזאת.

חנין נעאמנה, מתמחה במשפטים בעדאלה, השתתפה **בסמינר קיץ לזכויות אדם של EMHRN**, שהתקיים ביולי 2008 באיסטנבול. הסמינר התמקד בהגנה על זכויות אדם בתנאי סכסוך. היא נבחרה גם להשתתף **באסיפה הכללית של EMHRN** שהתקיימה בברצלונה בדצמבר 2008 ובעתיד תהיה חברה בקבוצת העבודה לצעירים של הארגון. EMHRN תמכה בהשתתפותה בסמינר ובאסיפה. ראו:

<http://www.euromedrights.net/pages/526/page/language/1>

עו"ד חסן ג'בארין הרצה על **כישלון הסעדים המקומיים במקרים של הריגת פלסטינים**, בכינוס של Diakonia שהתקיים תחת הכותרת "פלסטיין/ישראל: לגרום לפיקוח לעבוד – אכיפה של המשפט הבינלאומי באירופה". הוא השתתף בכינוס בן יומיים שנערך באוניברסיטה החופשית בבריסל בספטמבר

2008. בכינוס נכחו עורכי דין ופעילי זכויות אדם מובילים מישראל, מהשטחים הכבושים ומאירופה. Diakonia תמכה בהשתתפותו של עו"ד ג'בארין.

אתגרים בסנגור בינלאומי

- משאבים מוגבלים משבשים את האפשרות להתערבות נרחבת יותר

כיום עדאלה מקצה לסנגור בינלאומי צוות קטן ומשאבים כספיים מוגבלים, למרות ההתרחבות הניכרת של היקף הפעילות שלו באו"ם ובאיחוד האירופי ועל אף הצורך להגדיל את ההשקעה בכיוון זה, בעיקר לנוכח התגברות הגישה הלאומנית בחברה הישראלית ובבתי המשפט בישראל. המשאבים המזעריים המופנים לסנגור בינלאומי גם מצמצמים את יכולתו של עדאלה לקיים מעקב אחר עבודה זו במישור המקומי.

ב-2008 פעל עדאלה להגדלת כוח האדם העוסק בסנגור בינלאומי בהוצאה מינימלית, באמצעות גיוס מתמחים ועמיתים מאוניברסיטאות בחו"ל וממקורות אחרים. עדאלה הצליח לגייס סטודנט מאוניברסיטת הארוורד שעובד בארגון באמצעות מילגה מספטמבר 2008, ושסייע רבות למחלקה הן בסנגור בינלאומי והן ביצירת קשרים עם העיתונות הבינלאומית. עם זאת, עדאלה צריך לשקול בשום שכל אם ברצונו לנצל את הפוטנציאל שלו להרחבה של תחום פעילות זה, בעיקר בכל הנוגע לסנגור בארצות הברית ולמעקב במישור המקומי. בתחום זה, הארגון צריך להתמקד בעיקר במעקב אחר יישום מסקנות והמלצות של ועדות בינלאומיות; שיפור העברת המידע והקשר עם שגרירויות של מדינות שונות בישראל; ותרגום חומרים והפצתם בקהילה הערבית הפלסטינית בישראל.

- הערכה לא חד משמעית של השפעת הסנגור הבינלאומי

הערכת ההשפעה של פעילות הסנגור הבינלאומי שמבצע עדאלה על המדיניות של ישראל ועל מעשיה אינה משימה פשוטה. ככלל, אי אפשר לדבר על יחסי סיבה-תוצאה ישירים בין יוזמות בינלאומיות שנוקט עדאלה לבין המישור החברתי או המדיני בישראל, בעיקר מכיוון שבמישור הזה מעורבים אין-ספור שחקנים. בטווח הקצר, נדמה שבתי המשפט הישראליים נוטים לנקוט מידה מסוימת של זהירות או רגישות מהבעת דאגה של הקהילה הבינלאומית לנוכח אפליה ממוסדת של אזרחים ערבים בישראל או הפרות חמורות של זכויות האדם של פלסטינים בשטחים הכבושים, ואילו ממשלת ישראל אינה מוטרדת מביקורת בינלאומית, בעיקר כל עוד לא ננקטו נגדה סנקציות כלשהן ונראה כי הן אינן עומדות בפתח. למרות מצב זה, עדאלה ממשיך לדווח לקהילה הבינלאומית על אפליה ועל פגיעות קשות בזכויות האדם, לצטט החלטות והמלצות התומכות בעמדתו בהופעות בבתי משפט ישראליים וליצור רישום היסטורי של הפרת זכויות אדם ואפליה.

פיתוח ארגוני

עדאלה עבר למשרד חדש בחיפה

עדאלה שמח לבשר כי בנובמבר 2007 קנה הארגון משרד חדש בחיפה, שאליו העביר את פעילותו במאי 2008. קניית משרד היתה יעד ארגוני ארוך טווח של עדאלה. המשרד החדש מגביר באופו ניכר את הנגישות של עדאלה ואת נוכחותו בזירה הציבורית. המשרד החדש ממוקם מול תחנת הרכבת "חיפה

מרכז" וסמוך לשדרות בן-גוריון, שהוא מוקד מסחרי ותרבותי חשוב בחיפה. עם המעבר לחיפה הצטרף עדאלה לקהילה המשפטית והאזרחית הפועלת בעיר: ארגונים אזרחיים ערביים וישראלים, לשכת עורכי הדין והפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה. המשרד תופס קומה אחת בבניין של שלוש קומות, שנבנה ב-1935. שטחו 220 מטרים רבועים ויש בו 12 חדרים. המשרד שופץ לפני שהארגון עבר אליו ומסיבה לכבוד המעבר התקיימה ביולי 2008.

שבחים לפעילות עדאלה

בספטמבר 2008, לבקשת הנציבות האירופית, אירח עדאלה צוות הערכה שבחן את הפרויקט הנוכחי של הארגון בשיתוף עם האיחוד האירופי – "קידום הגישה של הערבים אזרחי ישראל למערכת המשפט הישראלית". הפרויקט החל ב-2006 והסתיים ב-2008. ההמלצות העיקריות של צוות ההערכה יוטמעו בתוכניות העבודה של עדאלה. צוות ההערכה חלק שבחים רבים לעדאלה וציין, בין השאר:

- "הפרויקט מוכיח ערך מוסף ושייכות יוצאים מן הכלל מכל זווית שבה מסתכלים בו"
- "היישום יעיל ביותר, מבוקר היטב ומקצועי מאוד"
- יעילות הפרויקט: "ההתקדמות לקראת השגת יעדי הפרויקט ראוייה לציון"
- "ההשפעה כיום וההשפעה הצפויה של הפרויקט גבוהות מאוד" והשירות שמציע עדאלה "אינו מוצע על ידי מוסד אחר כלשהו"

גיוס כספים

- פרויקטים חדשים והצעות שהוגשו

עדאלה, רופאים לזכויות אדם – ישראל וארגון אל-מזאן מעזה הגישו לאיחוד האירופי הצעה לתמיכה בפרויקט בהיקף של 800 אלף יורו במשך שלוש שנים. הפרויקט נועד להיאבק בתופעת העינויים של אסירים פלסטינים בבתי כלא בישראל ושל אזרחים פלסטינים בשטחים, ולמנוע התעללות בשתי קבוצות אוכלוסייה אלה. הפרויקט נרשם ברשימת המתנה עד לסוף דצמבר 2008. אם המימון יהיה זמין, האיחוד האירופי יוכל לתמוך בפרויקט מ-2009 עד 2011.

The Welfare Association העניקה לעדאלה 15 אלף דולר למחקר שייערך ב-2009, שיעסוק באכיפת חוקי בנייה ותכנון במזרח ירושלים.

עדאלה ומרכז אדוה הגישו לאיחוד האירופי הצעה לפרויקט של שנתיים בהיקף של 240 אלף יורו, שיכלול מחקר, ניתוח תקציב וייצוג משפטי בתחום החברתי-הכלכלי לילדים ונערים ערבים בסיכון. הפרויקט לא נכלל ברשימת הפרויקטים שיקבלו מימון. עם זאת, האיחוד האירופי הודיע לעדאלה, שההצעה קיבלה ציון מעולה. עדאלה ואדוה ישובו ויגישו את ההצעה ב-2009.

עדאלה וסיכוי הגישו טיוטה לפרויקט בהיקף של 250 אלף יורו, שיתמקד ביישום פסקי דין של בג"ץ התומכים בקידום האוכלוסייה הערבית בישראל. האיחוד האירופי לא כלל את ההצעה בין הפרויקטים שנועדו לקבל מימון. ההצעה לא עברה את שלב המיון הראשוני מפני שהציון שקיבלה היה נמוך בנקודה אחת מהציון הדרוש.

הצעה לפיתוח תחום חדש, תחת הכותרת "העצמה משפטית לקידום זכויותיהם של הערבים הבדוים נקבוצה ילידה", הוגשה לקרן הבינלאומית לפיתוח חקלאי (IFAD). הוגשה בקשה למימון בסך 30 אלף דולר. הבקשה נדחתה.

• דו"חות

דו"ח הפעילויות השנתי של עדאלה והדו"ח הכספי המבוקר ל-2007 הושלמו ונשלחו לתורמים. שני הדו"חות נחשבים בעלי איכות גבוהה. דו"ח הפעילות החצי שנתי של עדאלה ודו"ח כספי לא מבוקר לחודשים ינואר-יוני 2008 הושלמו ונשלחו לתורמים. דו"חות אלה נערכו במתכונת חדשה, נוחה לקריאה, שקיבלה תגובות חיוביות.

• תרומות מקרנות בינלאומיות ב-2008

אנו מעריכים ומוקירים את התמיכה הנדיבה שהעניקו לעבודותנו קרנות וארגונים בינלאומיים: קרן פורד; OxfamNovib; הקרן לפיתוח החברה הפתוחה; הנציבות האירופית; הקרן החדשה לישראל; קרן נעמי ונחמיה כהן (2008-2009); המחלקה הפדרלית לקשרי חוץ – שווייץ; EED; Cristian Aid; The Welfare Association; The foundation for Middle East Peace.

אתגרים תקציביים

הירידה החדשה בשער הדולר מול השקל הגדילה את ההוצאות של הארגון בכ-20% בתשעת החודשים הראשונים של 2008. עדאלה הכין תקציב מתוקן ל-2008, קיצץ בהוצאות ונקט צעדי חיסכון כדי להתמודד עם אתגר זה: חברי צוות יצאו לחופשות ללא תשלום של שבוע-שבועיים; החזרי ההוצאות לנסיעות של עובדים קוצצו; המשרד שהחזיק עדאלה ביפו-תל אביב נסגר באפריל 2008; הוצאות נדחו ככל האפשר לסוף השנה, כדי לאמוד באופן מיטבי את העלויות הצפויות; פגישות של ההנהלה והצוות לגיבוש האסטרטגיה של הארגון התקיימו במשרדי עדאלה. בסתיו של 2008 עלה שער הדולר מול השקל, ומצב זה אפשר לעדאלה להמשיך ברוב הפעילויות שתוכננו.

בין עמותות וארגונים אזרחיים מתנהלת **תחרות עזה על מענקים ומקורות מימון**. התחרות על מענקים של האיחוד האירופי היתה קשה במיוחד: גם אחרי שיצר שיתופי פעולה חדשים עם ארגונים פלסטיניים וישראליים, יזם פרויקטים חדשניים וצימצם תקציבים, עדאלה התקשה מאוד להשיג מענקים חדשים מהאיחוד האירופי ל-2009 והלאה. תורמים אחרים הודיעו כי ייתכנו קיצוצים בקרנות ב-2009, בגלל שינויים במדיניות ובסדרי העדיפויות שלהם. במחצית השנייה של 2008 הוגברו המאמצים להרחיב את מעגל התורמים שלנו באיחוד האירופי ובארצות הברית. נעשו צעדים להשגת מימון ממקורות נוספים, כמו פעילויות מניבות הכנסה, גיוס תרומות בישראל ותרומות בשוה-כסף.

בדצמבר 2008 הבטיח עדאלה כ-80% **מתקציב הארגון ל-2009**. עד לפרסום דו"ח זה, המשבר הפיננסי העולמי לא פגע בגיוס הכספים של עדאלה ל-2009. עם זאת, עדאלה מודע לאתגרים העומדים לפניו בתחום זה לקראת 2010 ו-2011. לעדאלה יש תקציבים רזרביים ופעילות שמייצרת הכנסות מסוימות,

שיכולים לענות על צורכי הארגון בטווח הקצר, אם יידרש לתוספת הכנסה במידה מוגבלת, בהינתן ששערי החליפין של השקל מול הדולר והיורו לא ייפגעו.

האסיפה הכללית

באוקטובר התכנסה האסיפה הכללית של עדאלה במשרדים החדשים של הארגון בחיפה. באסיפה היתה נוכחות נאה של חברי האסיפה הכללית, כמה מהם חדשים, וכן של חברי ההנהלה והצוות של הארגון. האסיפה דנה בדו"חות של עדאלה על פעילותו ב-2006, 2007 ו-2008. הדיון המרכזי עסקה בפעילות ובהישגים של הארגון ב-2007. הדו"חות הכספיים הוצגו על ידי מבקר הכספים של הארגון, רו"ח נאזי בוקעי, והאסיפה הכללית דנה בהם. כן נדונו תוכניות כספיות עתידיות, תוך התמקדות ביוזמות להפחתת התלות של הארגון בהכנסות חיצוניות ולהגברת עצמאותו הכלכלית. ועדת הביקורת הציגה דיווחים על הפעילויות של עדאלה ועל ניהולו הארגוני והכספי.

האסיפה הכללית אישרה את מינוים של חברי ההנהלה החדשים: ד"ר חאלד אבו עסבה וד"ר מסעוד חמדאן. כן נדונו הקריטריונים החדשים לבחירת חברי הנהלה. לפי השיטה החדשה, ההנהלה תמליץ לאסיפה הכללית כשמי מחבריה יסיים תקופת חברות בהנהלה ויתפנה מקום בהנהלה. לאחר ההמלצה צריכים החברים החדשים לקבל את אישור האסיפה הכללית לפני שיתמנו לחברי הנהלה. כיום יש באסיפת הארגון 65 חברים משלמים. האסיפה הכללית גם בחרה בעו"ד ג'ריס רוואשדה כחבר חדש בוועדת הביקורת של עדאלה.

<http://www.adalah.org/newsletter/heb/oct08/8.php>

יישום המלצות המעריכים החיצוניים

בעקבות המלצות שמסרו מעריכים חיצוניים ביולי 2007 עבד עדאלה עם יועצת ארגונית, אימן קנדלאפת, ובעזרתה תיכנן מחדש את המבנה הארגוני ואת שיטות העבודה שלו בתשעת החודשים הראשונים של 2008. תשומת לב מיוחדת הוקדשה להגדרת התפקיד של כל איש צוות, כולל תיאור מפורט של תחומי האחריות של כל אחת מארבע המחלקות: המחלקה המשפטית, מחלקת תקשורת ויחסי ציבור, המחלקה לסנגור בינלאומי, מחלקת מינהל.

מתמחים / עמיתים

איזבל המפריס, עיתונאית בריטית וסטודנטית לתואר דוקטור בהיסטוריה של המזרח התיכון, עבדה בעדאלה שלושה חודשים כעמיתה לתקשורת בינלאומית. **קלי ברטון**, סטודנטית בבית הספר למשפטים באוניברסיטת ייל, עשתה תקופת התמחות בעדאלה בקיץ 2008. **בלקיס וילה**, בוגרת אוניברסיטה טרייה, קיבלה מלגה לשנה מאוניברסיטת הארוורד כדי להתמחות בעדאלה החל בספטמבר 2008.

פרסים לחברי צוות עדאלה

עו"ד סאוסן זהר מעדאלה התקבלה כעמיתה במכון החברה הפתוחה ועשתה את סתיו 2008 בבית הספר למשפטים באוניברסיטת קולומביה, כתלמידה במכון למשפט ציבורי (PILI). היא הרצתה על עבודתו של ארגון עדאלה בבית הספר למשפטים של אוניברסיטת ייל, שם התמקדה בעתירה נגד חוק האזרחות, ובפורום של הקרן החדשה לישראל, מול 250 נוכחים. היא גם הוזכרה בין 50 האנשים המשפיעים ביותר בתחום החינוך בישראל והשתתפה כמומחית בפורום של האו"ם לזכויות מיעוטים.

עו"ד סוהאד בשארה ומתכננת הערים והאזורים הנא חמדאן קיבלו בונוס והוכתרו "עובדות מצטיינות של עדאלה לשנת 2008". הפרס הוענק להן מתוך הוקרה על מאמצייהן הרבים ועל ההישגים המשמעותיים שהשיגו במשך השנה בעתירות, עררים והתנגדויות בתחום הקרקעות והתכנון.

הנהלה

- יו"ר, פרופ' מרואן דווירי
- ד"ר תאבת אבו ראס
- עו"ד סוהאד אגא
- פרופ' מוחמד חאג' יחיא
- ד"ר עו"ד האלה חורי בשאראת
- ד"ר מחמוד יזבק
- עו"ד פואד סולטני

ועדת ביקורת

- עו"ד מוחמד מיעארי
- עו"ד ואיל ראבי

צוות

- מייסד, מנכ"ל ומנהל המחלקה המשפטית, עו"ד חסן ג'בארין
- מחלקה משפטית
- **עורכי דין:** מורד אל-סאנע, פטמה אלעג'ו, עאדל בדיר, עביר בכר, סוהאד בשארה, נביל דכואר (עד אוגוסט 2008), סאוסן זהר, ארנה כהן; עמיתה משפטית: רנה עבד עסלי; **מתכנת ערים ואזורים:** הנא חמדאן; **רכז תקשורת:** סלאח מוחסן (עבר למחלקת תקשורת בספטמבר 2008)
- **מתמחים:** סאלם אבו מדיגם, חנין נעאמנה
- מחלקת תקשורת ויחסי ציבור
- מנהלת: אווה מוסא
- רכזת תקשורת: כריסטין חליל (עד אוגוסט 2008) וסלאח מוחסן (מספטמבר 2008)
- עורך אתר האינטרנט: בילאל זהרה
- עורך בעברית: רן שפירא
- מחלקת סנגור בינלאומי
- מנהלת: רינה רוזנברג
- רכזות: קייטי הסקת; גבריאלה רובין (מדצמבר 2008)
- תחקירנית: ד"ר מאהא אל-טאג'י (עד אוקטובר 2008);
- עמיתה: בלקיס ויל (מספטמבר 2008)
- מחלקת מינהל
- מנהל כספים: גסאן חרעובה
- מנהלת אדמיניסטרטיבית: פתחיה חוסיין
- עוזרת אדמיניסטרטיבית: כריסטין נסראללה
- רואה חשבון: בשיר ג'רייסי (עד אוגוסט 2008)